

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 930.2:[001:061.2НТШ(477) «1873/2013»

Олександр Лада

СТАНОВЛЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ІСТОРІОГРАФІЧНОМУ ДИСКУРСІ (1873–2013 РР.)

У статті на основі історіографічного аналізу проаналізовано наукові праці вітчизняних дослідників про Наукове товариство імені Тараса Шевченка і реконструйовано його становлення та діяльність на різних історичних етапах розвитку. А також, завдяки використанню сучасної літератури під час розробки проблеми, відзначено важливість НТШ у розвитку вітчизняної науки.

Ключові слова: наукове товариство, НТШ, інтелігенція, історіографія, дискурс.

Довгий час, за відсутності української державності, представники її наукової інтелігенції не мали змоги вільно та об'єктивно займатись науковими розвідками, презентувати праці рідною (українською) мовою і, найголовніше, – мати власний, неупереджений погляд на науку. І лише сьогодні, в умовах незалежності та за відсутності перешкод у процесі наукового пошуку дослідник по-справжньому здатний об'єктивно осмислити історію власного народу. Саме, тому для нас є важливими дослідження, присвячені діяльності української наукової інтелігенції та наукових товариств. Серед цілої низки вітчизняних наукових осередків важливе місце належить Науковому товариству імені Тараса Шевченка (далі НТШ), заснованому у 1873 році (м. Львів).

Значимість ролі НТШ на сучасному етапі української науки підкреслюється численними науковими публікаціями про історію діяльності Товариства, де важливе місце посідають представники наукової інтелігенції, які в різний історичний час зробили вагомий внесок у розбудову не тільки вітчизняної науки, а й доклали значних зусиль у державотворчій справі.

Дослідження містить ряд сучасних наукових праць про Наукове товариство ім. Шевченка, авторами яких є вітчизняні дослідники: М. Алексієвець [1], М. Андрейчин [2], М. Близнюк [4], Д. Бурім [5], Г. Возняк [7], М. Глушко [9], І. Головацький [11], Я. Грицак [12], З. Зайцева [19], В. Кубійович [23], О. Купчинський [24], Н. Мерфі [28], О. Романів [30], Г. Саган [31] та ін.

Мета написання статті – проаналізувати історичну літературу про Наукове товариство імені Шевченка на різних етапах його історичного розвитку.

Перші історичні праці, які дають нам відомості про Наукове товариство імені Шевченка, були написані його членами. Серед них найперше місце належить голові товариства О. Барвінському у статті «Про заснування і дотеперішній розвиток Товариства ім. Шевченка» [3] та М. Грушевському «Дотеперішній розвій Наукового Товариства ім. Шевченка» [15, с. 3–14]. Зокрема, дослідження О. Барвінського у переважній більшості має інформаційно-статистичний характер, а тому коротко віддзеркалює його діяльність впродовж перших 20 років. В ньому автор дає коротку характеристику діяльності української інтелігенції в умовах тотальної заборони «українського слова» Валуєвським циркуляром 1863 року, обмеження якого і спонукають науковців до об'єднань зусиль на основі створення потужного наукового осередку. Так виникає Наукове товариство імені Шевченка у Львові в 1873 р.

Історичні відомості про НТШ на початку ХХ ст. у переважній більшості видимі нам через ряд періодичних видань. Серед яких слід відзначити дослідження М. Грушевського «Львовское общество имени Шевченка и его вклад в изучение южной Руси» [14] та праці В. Дорошенка «Украинская Академия Наук» [18, с. 23–28] і «Наукове товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1892–1912 рр.)» [16]. Так, в останній праці Дорошенка, наведений вище, автор розкриває причини і процес виникнення Товариства, показує діяльність як усього НТШ взагалі, так і окремих його інституцій. Зокрема, дослідник акцентує нашу увагу на історії Товариства, його внутрішній організації та видавничій справі. В останньому розділі автор дає характеристику праць М. Грушевського і О. Грушевського, а також короткий аналіз усієї наукової літератури, яка була опублікована Товариством.

У 1923 році вийшла книга наукового секретаря Товариства В. Гнатюка з нагоди 50-річчя НТШ «Наукове товариство ім. Шевченка» [10]. Як і попередні дослідники автор знайомить нас з історією та основними етапами розвитку наукового осередку та вказує на важливу роль, яку воно відігравало в національному відродженні Галичини. Головне що хотів донести Гнатюк до читачів у своєму дослідженні це важливість розвитку духовності в національно-культурного розвитку країни. З нагоди 55-річчя Товариства опублікована стаття тодішнього голови НТШ К. Студинського «Наукове

товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1928)» [33, с. 9–18]. Автор у власному дослідженні приділяє велику увагу датам, прізвищам видатних діячів Товариства, а також подає відомості про купівлю друкарні, будинків та іншого майна. Як і його попередники – голови Товариства імені Шевченка – К. Студинський знайомить читача з основними етапами становлення та розвитку НТШ, а також інформує про численні наукові видання як гордість осередку ім. Шевченка.

Своєрідним за змістом є праця І. Крип'якевича «Історично-філософська секція НТШ під керівництвом М. Грушевського у 1894–1913 роках», опублікована в 1939 році. В статті подано повний список членів секції за вказаний період, а також аналізується наукова робота Товариства через призму прочитаних на засіданнях історично-філософської секції наукових рефератів. Однак великий обсяг матеріалу завадив дослідникові детальніше проаналізувати внесок НТШ в українське відродження та зупинитися на характерних особливостях даного процесу, які відбувалися у досліджуваній період.

Перша світова війна, яка розпочалась в 1914 році, припинила діяльність Товариства у Львові, проте його роботу зупинити не змогла. Вона розпочалась в еміграції, де НТШ поновило свою діяльність. З нагоди 75-річчя заснування Товариства в США і ФРН опубліковано колективну «Історію Наукового товариства ім. Шевченка». Це колективне видання, як і його попередники, звертає нашу увагу на історію та діяльність НТШ, а також вперше робить спробу періодизації його розвитку. Зокрема, авторам вдалося виділити три періоди, серед яких: дореформаційний (1873–1892 рр.), довоєнний (1892–1914 рр.) та міжвоєнний (1914–1939 рр.).

Одними із найбільших за обсягом дослідженнями є праці В. Дорошенка «Огнище української науки: Наукове товариство ім. Шевченка у Львові» [17], оприлюднене для загалу в 1951 р. та Л. Винара «Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка (1892–1930)» [6], яка вийшла у світ в 1970 р. Так, Дорошенко, у власній праці, вказує на незліченний внесок НТШ у розвиток української науки та нагадує всім про те, що саме Товариство ім. Шевченка довгий час виконувало функції всеукраїнської академії наук.

Оглядово-популярний характер носять праці приурочені до 100 та до 110-ліття від заснування Товариства ім. Шевченка, серед яких варто виділити дослідження В. Лева «Коротка історія Наукового товариства ім. Шевченка» [27] та Я. Падеха «Незнищиме Товариство: До 110-річчя Наукового товариства ім. Шевченка» [29]. В них автори в науково-популярному стилі висвітлюють історію Товариства, показують його роль і місце у національно-культурному відродженні як Галичини, так і всієї України в другій половині минулого – на початку нашого століття, його значення у формуванні незалежної української науки.

Важливими для нас є праці, видані в еміграції у зв'язку зі 100-річчям від заснування НТШ. Серед найбільш популярних часописів в еміграції варто виділити «Український історик» та «Альманах УНС». У них вміщено ряд публікацій, присвячених історії Наукового товариства ім. Шевченка. Так, важливий інтерес викликає стаття Ю. Герича «Статуты Наукового товариства ім. Шевченка у Львові» [8, с. 43–64]. Винятковою особливістю дослідження Ю. Герича у порівнянні з іншими працями є погляд на історію та діяльність Товариства через призму його статутів і проектів до них. На жаль, у автора не було оригіналів перших статутів НТШ, тому їх аналіз має поверховий характер. Серед важливих наукових праць кінця ХХ ст., які інформативно знайомлять нас з історією НТШ є статті В. Лева «Наукова і видавнича діяльність НТШ» [26, с. 55–62], П. Ковальова «Значення НТШ в історії української науки й наукової та літературної мови» [21, с. 76–80], а також М. Стахова «Наукове товариство ім. Шевченка в Краю і на еміграції» [32, с. 63–75].

Після здобуття Україною незалежності в історії Наукового товариства імені Тараса Шевченка наступає новий етап. Це насамперед обумовлено посиленням вивченості його історії як одного з найголовніших просвітницьких осередків в Україні. Однією з перших наукових публікацій, присвячених проблемам історії Товариства стало дослідження Я. Грицака «Почин для зросту на спільнім ґрунті. Погляд на НТШ, що діяло у Львові впродовж 116 р.» [13, с. 20–26]. У цій роботі автор робить спробу переосмислити ту роль, яку НТШ відіграло у формуванні сучасної української науки.

У контексті відомостей про НТШ в 90-х рр. ХХ ст. варто виділити праці Р. Кучера «Наукове Товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї» [25], В. Кубійовича «Наукові праці» [23], М. Алексієвця і В. Савенка «Роль Наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)» [1], а також збірник тез з наукового семінару «Т. Шевченко і українська національна культура» [34], який відбувся у Львові, одна з секцій якого працювала над темою «Внесок НТШ у розвиток наукової думки в Україні». Повертаючись до вищезгаданих науковців, варто відмітити Р. Кучера, дослідження якого присвячене історії заснування, становлення та діяльності славнозвісної української академії – Наукового Товариства імені Т. Шевченка у Львові. Автор вказує, що ця добровільна асоціація (НТШ), що передусім розвивала різні аспекти українознавства, зробила і робить по сьогодні вагомий внесок у світову скарбницю знань. Науковець

також відтворює образи багатьох фундаторів і видатних членів Товариства, історію розвитку української науки на тлі української та світової.

З нагоди 130-річчя від заснування НТШ виходить у світ добре проілюстрована оглядово-популярна праця О. Романіва «Наукове товариство ім. Шевченка: 130 років праці для України» [30], опублікована в 2003 р. Автор у стислій формі дає відомості про голів НТШ, видавничу справу осередку, аналізує роль НТШ як загальнонаціонального фактора, а також коротко дає характеристику НТШ за межами України. У 2004 р. виходять праці Н. Мерфі «Діяльність Наукового товариства ім. Шевченка в Україні та за її межами (1873–2000 рр.)» [28, с. 65–68], І. Головацького «Іван Раковський (1874–1949): життєписно-бібліографічний нарис» [11] та З. Зайцевої «Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892–1914 рр.): історія, головні постаті» [19, с. 104–112]. Зокрема, І. Головацький, у власній монографії аналізує діяльність Товариства під головуванням Раковського та вказує на складнощі, які спіткали його у зв'язку воєнним періодом (1935–49 рр.), жорстокої антиукраїнської політики польських, більшовицьких, німецьких окупантів.

У 2007 році в колективному виданні праці Д. Буріма, О. Кучерука та О. Мавріна «Наукова та видавнича діяльність Наукового Товариства імені Шевченка в Європі» [5] вперше в такому обсязі висвітлюється наукова та видавнича діяльність Наукового Товариства імені Шевченка в Європі (Сарсель). Досліджується створення, становлення та діяльність Товариства, його організаційних структур: Загальних зборів, Виділу (Управи) Товариства, наукових секцій – Історико-філософської, Філологічної та Природничої. Окрему увагу автори приділили аналізу стосунків НТШ з світовим НТШ, вивченню контактів та співпраці з науковими, урядовими та громадськими установами Франції та України. Подано біографії голів НТШ (В. Кубійович, А. Жуковський, Д. Струк). Проаналізовано їх видавничу діяльність.

Важливою сучасною науково-дослідною працею з історії становлення, діяльності та розвитку є історіографічна стаття за авторства О. Купчинського «Наукове товариство ім. Шевченка у Львові» [24]. Дослідник виводить власну періодизацію історії НТШ та визначає її в межах чотирьох етапів: Початковий (перший) етап стосується діяльності Товариства ім. Шевченка (1873–1992 рр.), яке ще мало назву «літературне» або «літературно-наукове». Другий етап (1892–1913 рр.) почався з реорганізації Товариства ім. Шевченка в інституцію з чіткою науковою програмою під назвою «Наукове товариство імені Шевченка». Третій етап діяльності НТШ припав на кінець 1913–1945 рр. і характеризується як науковими досягненнями, так і спадом у дослідницькій і видавничій роботі. Четвертий етап діяльності НТШ (1947–1989 рр.), так званий еміграційний припадає на Західну Європу, Америку й інші континенти та країни. Постав унаслідок складних історично-політичних обставин, в яких після Другої світової війни перебувала Україна. П'ятий етап діяльності НТШ (з 1989 і донині) – етап відродження НТШ в Україні і паралельного функціонування товариства в еміграції в Австралії, Америці та Європі.

Серед сучасних досліджень, які віддзеркалюють історію Товариства ім. Шевченка варто виділити праці Я. Грицака «Аксіоми для нащадків» [12], Г. Возняк, О. Возняк «Наукові зв'язки Михайла Кравчука з Науковим товариством імені Тараса Шевченка» [7] та Г. Сагана «Співпраця Львівського Наукового товариства імені Т. Шевченка з югослов'янськими вченими у першій половині ХХ ст.» [31, с. 25–34]. Зокрема, Г. Саган, на основі власного дослідження, аналізує наукові зв'язки Товариства у Львові з югославськими вченими у першій половині ХХ ст. та відзначає, що найрезультативнішими сферами співпраці між вченими були: обмін літературою, виконання спільних наукових проектів, зустрічі на міжнародних форумах тощо.

2012 рік ознаменувався публікацією М. Глушка «Співпраця Василя Доманицького з Науковим товариством імені Шевченка у Львові», яка добре змальовує співпрацю членів НТШ з літературознавцем, фольклористом, етнографом В. Доманицьким. Саме між рядків про співпрацю головного героя статті із НТШ ми дізнаємося про діяльність Товариства та його провідників. Важливе місце у дослідженні автор приділяє взаєминам Василя Доманицького з Михайлом Грушевським, Володимиром Гнатюком, Іваном Франком та іншими діяльними членами Наукового товариства імені Шевченка у Львові [9, с. 6–16].

У 2013 р. виходить на широкий загальний декілька сучасних досліджень, серед яких варто виділити М. Близнюк «У вирі часу (до 140 річчя Наукового товариства імені Шевченка)» [4] та М. Андрейчина «Наукове товариство імені Шевченка в Україні (до 140-річчя діяльності)» [2, с. 13–21]. Зокрема, М. Близнюк, у своєму дослідженні розкриває всю важливість історичної місії НТШ, описує 140-річну відзнаку НТШ та важливість її як пам'яті про величну місію його членів. Автор також відзначає, що сьогодні важливо зберегти український характер осередків НТШ у світі, а також розвивати в молоді особливе ставлення до науки та здатність до духовної самопожертви, самопосвяти, завдяки якій свого часу відродилося НТШ. І пам'ятати основний принцип НТШ – «правдива, не залежна від політичних чинників наука».

Отже, на основі історіографічного аналізу наукових досліджень про історію та діяльність НТШ, нам вдалося комплексно вивчити, науково осмислити його історію розвитку та діяльності. Важливим досягненням наукової праці, на наш погляд, є залучення наукової історичної літератури останніх років, що дозволило ознайомитись з сучасним поглядом науковців на історичну спадщину Товариства та підкреслити важливість історичної місії НТШ для української науки.

Список використаних джерел

1. Алексієв М. Роль Наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Алексієв, В. Савенко. – Тернопіль, 1999. – 188 с.
2. Андрейчин М. Наукове товариство імені Шевченка в Україні (до 140-річчя діяльності) / М. Андрейчин // Збірник праць НТШ. – Т. 7. – Тернопіль: Джура, 2012 р. – С. 13–21.
3. Барвінський О. Про заснування і дотеперішній розвиток Товариства ім. Шевченка // Записки Товариства ім. Шевченка. – Т. 1. – Львів, 1892. – С. 209.
4. Близнюк М. У вирі часу (до 140 річчя Наукового товариства імені Шевченка) [Електронний ресурс] / М. Близнюк // Гуцули і Гуцульщина. – № 10. – 2014. – Режим доступу: <http://gig.if.ua/1032/>.
5. Бурім Д. В. Наукова та видавнича діяльність Наукового Товариства імені Шевченка в Європі / Д. В. Бурім, О. О. Кучерук, О. О. Маврін. – К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2007. – 528 с.
6. Винар Л. Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка (1892–1930) / Л. Винар. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1970. – 110 с.
7. Возняк Г. Наукові зв'язки Михайла Кравчука з Науковим товариством імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс] / Г. Возняк, О. Возняк // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – 2013. – Режим доступу: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/naukovi-zvyazki-mihayla-kravchuka-z-naukovim-tovaristvom-imeni-tarasa-shevchenka>.
8. Герич Ю. Статути Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові / Ю. Герич // Український історик. – № 1–2. – 1973. – С. 43–64.
9. Глушко М. Співпраця Василя Доманицького з Науковим товариством імені Шевченка у Львові / М. Глушко // Вісник Львівського університету. – Вип. 47. – 2012. – С. 6–16.
10. Гнатюк В. Наукове Товариство ім. Шевченка / В. Гнатюк. – Львів, 1923. – 15 с.
11. Головацький І. Іван Раковський (1874–1949): Життєписно-бібліографічний нарис / Іван Головацький; Відп. ред. О. Романів. – Львів: Наукове тов-во ім. Шевченка, 2004. – 214 с.
12. Грицак Я. Аксіоми для нащадків / Я. Грицак. – Львів, 1992. – 542 с.
13. Грицак Я. Почин для зросту на спільнім ґрунті: Погляд на НТШ, що діяло у Львові протягом 116 р. / Я. Грицак // Наука і суспільство. – 1989. – № 10. – С. 20–26.
14. Грушевський М. Львовское ученое общество имени Шевченка и его вклад в изучение Южной Руси / М. Грушевський // Журнал Министерства народного просвещения. Критика и Библиография. – Санкт-Петербург, 1905. – С. 117–148.
15. Грушевський М. Дотеперішній розвій Наукового Товариства ім. Шевченка // Хроніка НТШ. – Львів, 1990. – С. 3–14.
16. Дорошенко В. Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1892–1912 рр.) / В. Дорошенко. – Київ – Львів, 1913. – 86 с.
17. Дорошенко В. Огнище української науки – Наукове Товариство ім. Шевченка / В. Дорошенко. – Нью-Йорк, 1951. – 116 с.
18. Дорошенко В. Украинская Академия наук / В. Дорошенко // Украинская жизнь. – 1912. – № 10. – С. 23–28.
19. Зайцева З. І. Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892 – 1914 рр.) / З. І. Зайцева // Український історичний журнал. – 2004. – № 2. – С. 104–112.
20. Історія Наукового Товариства ім. Шевченка: 3 нагоди 75-річчя його заснування 1873–1948. – Нью-Йорк – Мюнхен, 1949. – 51 с.
21. Ковалів П. Значення НТШ в історії української науки й наукової і літературної мови / П. Ковалів // Альманах УНС. – 1973. – С. 76–80.
22. Крип'якевич І. Історично-філософська секція НТШ під керівництвом Михайла Грушевського у 1894–1913 роках / І. Крип'якевич // Вісник АН України. – № 5. – 1992. – С. 70–86.
23. Кубійович В. Том І. Наукові праці / В. Кубійович // Упорядкування і вступна стаття проф. Олега Шаблія. – Париж – Львів: Фенікс, Українська академія друкарства, 1996. – 800 с.
24. Купчинський О. А. Наукове товариство ім. Шевченка у Львові [Електронний ресурс] / О. А. Купчинський // Енциклопедія історії України: у 10-ти т. – Т. 7: Мл-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2010. – 728 с. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Naukove_Lvovi.
25. Кучер Р. В. Наукове Товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї / Р. В. Кучер. – К.: Наукова думка, 1992. – 112 с.
26. Лев В. Наукова і видавнича діяльність НТШ / В. Лев // Альманах УНС. – 1973. – С. 55–62.
27. Лев В. 100 років праці для науки й нації. Коротка історія Наукового Товариства ім. Шевченка. НТШ в ЗДА / В. Лев. – Нью-Йорк, 1972. – 56 с.
28. Мерфі Н. Г. Діяльність Наукового товариства ім. Шевченка в Україні та за її межами (1873–2000) / Н. Г. Мерфі // Наукові праці Миколаївської філії Національного університету Києво-Могилянська Академія. – Т. X. – Миколаїв, 2001. – С. 65–68.
29. Падох Я. Незнищиме Товариство: До 100-річчя Наукового Товариства ім. Шевченка / Я. Падох. – Нью-Йорк, 1983. – 20 с.
30. Романів О. Наукове товариство ім. Шевченка: 130 років праці для України / О. Романів. – Львів, 2003. – 39 с.
31. Саган Г. Співпраця Львівського Наукового товариства імені Т. Шевченка з югослов'янськими вченими у першій половині XX ст. / Г. Саган // Університет: науковий історико-філософський журнал. – Київ, 2004. – № 1 (33). – 2010. – С. 25–34.
32. Стахів М. Наукове Товариство ім. Шевченка в Краю і на еміграції / М. Стахів // Альманах УНС. – 1973. – С. 63–75.
33. Студинський К. Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1928) / К. Студинський // Записки НТШ. – Т. 150. – Львів, 1928. – С. 9–18.
34. Т. Шевченко і українська національна культура: матеріали наукового симпозиуму (Львів, 8–9 червня 1989 р.) / Інститут суспільних наук АН УРСР. – Львів: Світ, 1990. – 156 с.

Александр Лада

СТАНОВЛЕНИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАУЧНОГО ОБЩЕСТВА ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ИСТОРИОГРАФИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ (1873–2013 ГГ.)

В статье на основе историографического анализа проанализированы научные труды отечественных исследований о научном обществе имени Тараса Шевченко, а также реконструировано его становление и деятельность на разных исторических этапах развития. Благодаря использованию современной литературы во время разработки проблемы, отмечена важность НОШ в развитии отечественной науки.

Ключевые слова: научное общество, НОШ, интеллигенция, историография, дискурс.

Oleksandr Lada

GROWING AND ACTIVITIES SCIENTIFIC SOCIETY TARAS SHEVCHENKO IN HISTORIOGRAPHICAL DISCOURSE (1873–2013)

On the basis of historiographical analysis analyzes the scientific work of local researchers Scientific Society of Taras Shevchenko and reconstructed its formation and activity at different stages of development. And, thanks to modern literature in the development of problems noted the importance of the Shevchenko Scientific Society in the development of national science.

Key words: Scientific Society, the Shevchenko Scientific Society, intellectuals, historians, discourse.

УДК 94(477.8) «1944/1950»

Андрій Киданюк

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ УПРОДОВЖ 1944–1950 РР.

У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади дослідження соціально-економічних та культурних процесів в повоєнному західноукраїнському селі.

Ключові слова: теоретико-методологічні засади дослідження, методи дослідження, принципи дослідження, радянізація, колективізація, західноукраїнське село.

Однією із визначальних рис сучасного стану вітчизняної історіографії є перехід від попередньої заідеологізованої й політизованої історичної концепції до нових теоретичних конструкцій, більш прогресивних та адекватних нинішнім уявленням про природу історичних знань. Науковий пошук йде широким історичним полем, передусім обіймаючи радянський період історії. У межах цього етапу розвитку України значний інтерес викликає післявоєнний період.

Зростання в незалежній Україні суспільного інтересу до вітчизняної історії та помітна активізація історичних досліджень поставили в ряд першочергових проблему методології науки. Методологія та проблеми, що з нею пов'язані, найскладніші питання у сучасних суспільних науках. Уміння застосувати різні методи та їх комбінації при проведенні наукового дослідження, що пов'язане з правильною постановкою проблеми й вибором відповідних підходів, складає методологію наукового дослідження. Визначення методологічних аспектів зумовлене складністю та неоднозначністю задекларованої наукової проблеми.

Мета статті – проаналізувати теоретико-методологічні засади дослідження соціально-економічних та культурних процесів у західноукраїнському селі упродовж 1944–1950 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що розвідка є комплексним аналізом теоретико-методологічної бази дослідження соціально-економічних та культурних процесів у західноукраїнському селі упродовж 1944–1950 рр.

Теоретико-методологічні засади наукового дослідження ґрунтуються на сукупності наукових принципів і методів пізнання, котрі у свою чергу зумовлюються тенденціями дослідження обраної теми в сучасній історіографії. Справжній прорив у методології дослідження соціально-економічних та культурних процесів в українському повоєнному селі зробила сучасна вітчизняна історіографія. Заслужують на увагу праці С. Кульчицького [7], І. Романюка [9–10], І. Колесник [6], Г. Касьянова [5], Ю. Ганжурова [3]. Загальними проблемами методології історії плідно займаються Л. Зашкільняк [4], І. Бондаренко [1]. Особливу увагу теоретико-методологічним засадам історичної регіоналістики приділяють у своїх роботах О. Реєнт [8], Я. Верменич [2]. Основні методологічні підходи в досягненні мети та реалізації поставлених дослідницьких завдань ґрунтуються на кращих здобутках української методології.